

политического давления со стороны РФ. Особое внимание уделено основным направлениям деятельности русского национального меньшинства в Украине и его взаимодействия с правительственными структурами РФ, а также места и роли русского языка в этом процессе.

Ключевые слова: Украина, Российская Федерация, политическое давление, русский язык, национальные меньшинства, этнонациональная сфера, гуманитарная политика, руссификация, защита «соотечественников» за рубежом.

Kotsur Lesya

TREATMENT STRENGTHENING RUSSIAN INFLUENCE IN THE SPHERE OF ETHNIC IN UKRAINE (IN THE SECOND HALF OF 1990'S.)

Considered tactic strengthening of Russian influence in Ukraine in the second half of the 1990s. Through humanitarian and ethnic and national scope. The main directions of political pressure from Russia. Particular attention is given to key areas of the Russian minority in Ukraine and its interaction with governments of Russia, as well as the place and role of the Russian language in the process.

Keywords: Ukraine, Russia, political pressure, Russian, minorities, ethnic sphere, social policy, Russification, the protection of «compatriots» abroad.

Одержано 17.05.2017

УДК 001:37-051(477):316.422 «1989»

Потапенко Руслана
(Переяслав-Хмельницький)

НАУКОВО-ОСВІТНЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПЕРЕБУДОВИ: ПОШУК НАЦІОНАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

У статті здійснено науковий огляд проблем пошуку науково-освітніми діячами України національно-освітньої парадигми в умовах реалізації політики перебудови, окреслено завдання, що постали перед інтелігенцією стосовно адаптації навчального процесу до вимог часу. Процес перебудови викликав дискусії в науково-освітній сфері, зумовив пошук нової методології навчання, загострив мовне питання, почалося введення в навчальні програми творів репресованих авторів і «нове» прочитання вже відомих. Автором охарактеризовано основні мовні проблеми, які актуалізувалися з прийняттям «Закону про мови в Українській РСР» 1989 р. Пошук, новаторство і переосмислення складають «дух» перебудови, у якому була активно задіяна науково-освітня інтелігенція.

Ключові слова: науково-освітня інтелігенція, перебудова, освіта, українська мова.

Перебудова означала курс реформ радянського суспільства, спрямованих на оновлення життя країни [12, с.478]. Як і всі радянські реформи «згори», цей процес мав суперечливий характер, багато починань були половинчастими і залишилися незавершеними, адже метою перебудови була не якісна трансформація всіх політичних, економічних та соціокультурних сторін життя держави, а спроба «реанімувати» радянський лад в умовах поглиблення його системної кризи. Однак, проголошення офіційного курсу змін мало суттєвий вплив на радянське суспільство. Оскільки курс реформ потребував підтримки населення, М. Горбачов заохочував більшу відкритість суспільства, що зумовило політику гласності, яка передбачала пом'якшення цензури, можливість критики, розголошення помилок і злочинів минулого [12, с.478]. Ця політика пожвавила дискусії у суспільстві, а відтак, зумовила посилення його поляризації з багатьох соціально значущих проблем.

Наукова новизна статті полягає в тому, що це одна із перших спроб комплексного дослідження адаптації науково-освітніми працівниками навчального процесу до вимог і риторики політики перебудови. Робота виконана на основі аналізу журналу «Українська мова і література в школі», матеріалів постійної рубрики даного видання «Нове у програмі», «Педагогіка перебудови» тощо.

Мета роботи – окреслити проблеми пошуку науково-освітніми діячами України національно-освітньої парадигми в умовах реалізації політики перебудови, окреслити завдання, що постали перед інтелігенцією стосовно адаптації навчального процесу до вимог часу.

Науково-освітня інтелігенція України в умовах перебудови активно включилася в процес пошуку національно-культурної, освітньої парадигми. Оскільки політика «гласності» відкрила шлях до дискусій з багатьох гуманітарних проблем, а процес реабілітації жертв сталінського терору зумовив повернення в українську культуру цілої когорти українських митців, для науково-освітніх діячів постало непросте завдання «перебудови» своєї професійної діяльності, а часом і власного світогляду. У переломні етапи трансформації державної політичної системи інтелігенція опиняється на вістрі суспільних процесів. У силу своєї соціальної природи і професійної діяльності саме інтелігенція приймає соціокультурні виклики часу, ведучи пошук альтернативних шляхів розвитку та засобів адаптації партійних настанов до практики життя.

Можемо коротко окреслити завдання, що постали перед науково-освітньою інтелігенцією стосовно адаптації навчального процесу в рамках політики перебудови.

По-перше, в центрі уваги освітян стояли мовні проблеми, які актуалізувалися з прийняттям «Закону про мови в Українській РСР» 1989 р. та Державної програми розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР, що передбачали цілу низку заходів у системі освіти та науки. Державна програма розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року (Схвалена постановою Ради Міністрів УРСР від 12 лютого 1991 р. № 41) мала низку положень щодо підвищення статусу української мови в системі народної освіти, а саме: 1) розробити концепції національної вищої, професійно-технічної та середньої освіти в Україні; 2) для розвитку патріотизму, почуття національної гідності, її культури й мови в закладах освіти організувати поглиблене вивчення Закону УРСР «Про мови в Українській РСР»; 3) в професійно-технічних училищах створити умови для викладання українською мовою. Укомплектувати бібліотеки необхідною навчально-методичною літературою; 4) в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській, Харківській, Херсонській областях у вищих і середніх педагогічних навчальних закладах розширити викладання навчальних дисциплін українською мовою; 5) перебудувати зміст мовно-літературної освіти, оновити програми, підручники, словники, розмовники та видати їх у потрібній кількості; 6) встановити порядок складання вступних іспитів для осіб, не атестованих з української мови у вищих та середніх навчальних закладах; 7) затвердити комплексний план з календарним графіком переведення вузів республіки на викладання українською мовою; 8) для підготовки фахівців у вищій та середній школах розгорнути активну роботу щодо написання та перекладу українською мовою підручників із різних галузей науки; 9) зробити все можливе для повного забезпечення кваліфікованими фахівцями української мови та літератури всіх навчально-виховних закладів тощо [5, с.8-10].

Мова йшла також про створення сприятливих умов для використання української мови в науці та інформатиці, дотримання вимог Закону УРСР «Про мови в Українській РСР», особливо тієї частини, яка стосувалася оформлення та публікації науково-дослідних робіт та мови інформатики. Указувалося на необхідність подати пропозицію Раді Міністрів УРСР про створення в Українській республіці Вищої Атестаційної комісії для того, щоб вирішити дуже важливе питання, пов'язане із присвоєнням дисертантам вченого ступеня кандидата чи доктора наук, актуальним ставав і поступовий перехід ведення власне самого захисту дисертації українською мовою. Зайнятися розвитком мовознавчої науки, охорони фондів і пам'яток мов. Для реалізації цього завдання було необхідно якнайшвидше внести до українського правопису зміни, видати орфографічний словник української мови, серію брошур та статей на тему «Нове в українському правописі». Що стосується сфери культури, то тут з'явилася потреба у розширенні функціонування державної української мови. Зокрема, йшлося про заходи щодо поетапного переведення закладів культури та мистецтва на обслуговування населення державною мовою, тобто українською; забезпечення українських театрів та філармоній україномовним статусом, оновлення репертуару зразками української літератури. Закон «Про мови в українській РСР» сприяв дотриманню вимог при створенні нових газет, журналів, періодичних видань. Збільшився середньодобовий обсяг радіотелевізійного мовлення українською мовою, за рахунок його структури, а також ефірного часу місцевого радіо й телебачення. Щоб покращити національно-культурний розвиток українців, які проживали за

кордоном, порушувалося питання перед урядами інших держав про створення на їх території центрів української культури і т. д. [5, с.8-10, 12-16].

Характерною ознакою процесу українізації цього періоду є ідеалізація ленінської мовно-національної політики. Цитати В. Леніна про підтримку розвитку української мови стають провідними в діяльності прогресивної частини освітян, особливо на Донеччині – найбільш зрусифікованому регіоні України. Скажімо, у дусі часу інтелігенцією використовуються такі тези В. Леніна: «Всіма засобами сприяти усуненню всіх перешкод до вільного розвитку української мови і культури, всіляко протидіяти русифікаторським спробам відтіснити українську мову на другий план» [1, с.49]. З іншого боку, серед частини освітян ще й на початку 1991 р. звучить стурбованість щодо недовіри Закону про мови в окремих регіонах (зокрема, Крим), пасивності і небажання вчителів утілювати його у практику. Так, на запитання «Із прийняттям «Закону про мови в Українській РСР» чи відбулися зміни в вашій школі?», типовою відповіддю цього регіону було: «Ніяких змін немає». Хоч слід зазначити, що дещо змінилося ставлення батьків і майбутніх студентів, які мали вступати до вузів, адже українська мова і література стає обов'язковою в багатьох навчальних закладах. Але все ж, на рівні учителя-україніста побутувала думка, що Закон не діє на території Криму, ніяких перспектив, плюс вбачався лише в тому, що з'явилася можливість говорити з учнями про складну національну політику, про національну та людську гідність [2, с.74-75].

Суттєву перешкоду щодо українізації навчальної та науково-технічної літератури склали «застарілі застійні стереотипи щодо української мови, поширені серед значної частини професорсько-викладацького складу, працівників вузів та видавництва і їхніх керівників», прикриттям слугували угоди, укладені авторами з видавництвами ще до прийняття закону «Про мови в УРСР» на друк книжок виключно російською мовою, це слугувало гальмуючим фактором, затримкою видання україномовної навчальної та науково-технічної літератури [3, с. 67].

Прогресивна ж частина науково-освітньої інтелігенції, зокрема члени Товариства української мови (а це доктори та кандидати наук, вчителі), клопотала перед урядовими структурами щодо оптимізації переведення вищої та середньої освіти на українську мову навчання. Зокрема, звернулися до Верховної Ради України з такими пропозиціями: 1) прийняти закон про національну освіту; 2) з'ясувати справжній стан справ із впровадженням у життя закону «Про мови в УРСР». Звернутися до Ради Міністрів України з такими пропозиціями: 1) перевести фахові видання України, які видають навчальну та науково-технічну літературу, виключно на українську мову; 2) стимулювати педагогів та науковців україномовних підручників збільшенням їх гонорарів; 3) забезпечити матеріально-технічною базою україномовну навчальну літературу; 4) при створенні ВАК передбачити присвоєння вчених звань за оригінальні українські підручники; 5) при Президії Академії наук УРСР створити Державний комітет стандартизації української термінології з виходом на міжнародний рівень і т. д. [3, с. 68].

По-друге, йшло активне впровадження в освітній процес творів репресованих та заборонених митців, у зв'язку з чим науково-освітнім працівникам доводилося здійснювати пошук та розробку відповідного методичного, біографічного та іншого матеріалу, а також долати психологічний бар'єр тієї частини освітян, яких «система добряче вишколила у вірнопідданому переказуванні світоглядно правильних сторінок учнівських підручників», долати пересторогу щодо українських «буржуазних націоналістичних» письменників типу В. Винниченка тощо [12, с.30]. Цікавими є роздуми заслуженого вчителя УРСР, кандидата педагогічних наук Василя Цимбалюка: «скільки потрібно читати вчителю літератури, а де взяти час, адже скільки його йде на перевірку зошитів. А де дістати потрібну книжку?... А без достатнього ознайомлення із сучасною літературою і періодикою зараз не можна йти на розмову з старшокласниками» [7, с.26] Щоб вирішити цю дилему науковець пропонує у вечірній час організувати по телебаченню пізнавальні передачі спеціально для вчителів з різних спеціальностей, де б виступали науковці, мистецтвознавці, літератори, культурологи, «де можна було б ознайомлювати вчителів з новинками, розповідати про «білі плями» в нашій літературі, історії, культурі?» [7, с.26-27]. Вчителька української мови та літератури Олена Яній з Закарпатської області, відчувши потреби

часу зазначала, що «на часі впровадження активних форм і методів навчання... Серед них – лекція, семінар, диспут, практикум, рольова гра, дослідницька діяльність», підготовка до навчального процесу вимагає творчості, «а вони (учні – Р.П.) тепер багато читають, дивляться телепередачі про вчителів-новаторів і роблять висноки про роботу кожного з нас», отже вчитель, який цього не усвідомлює відстає від життя [7, с.26]. Іншому вчителю з Обухівського району Івану Ярмоленку так тяжко давалися нововведення, що він мріяв навіть про те, що «колись учитель української мови і літератури матиме навіть лаборанта в кабінеті, який візьме на себе догляд за технічним обладнанням, а може, й перевірятиме нескладні домашні та класні роботи» [7, 26-27].

По-третє, у дусі перебудови відбувалося «нове» (правдиве), сучасне прочитання творів класичної літератури, осмислення давно відомих персонажів з позицій нового мислення. Процес цей для освітян був не простим. Показовим є розмірковування з цього приводу викладача ПТУ з м. Львова про потребу відходити від радянської методики оцінки літературних персонажів і поділу їх на «позитивних» і «негативних» героїв, що виходить за межі об'єктивної реальності. Змінюється й характеристика літературних героїв у зв'язку зі зміною історичних трактувань понять «глітаїв», діячів колгоспів тощо. Основою таких застійних явищ в літературі автор вважав жорстку цензуру та спрямування шкільних підручників та посібників на класовий підхід. Ставлення до друкованого слова як до найвищого авторитету зумовило домінування чорно-білого бачення дійсності. Останнім часом, зазначав Б. Косьмій, при розгляді персонажів художніх творів з'являється об'єктивність, щодо висвітлення їхньої характеристики. Частіше практикуються уроки-диспути, «на яких школярі мають змогу висловити свої думки. Хоч часто вони прямолинійні, суперечливі, навіть хибні, але я тішуся тим, що збудилася у моїх вихованців душа, власна думка» [10, с.40-42].

Величезним здобутком часів «перебудови» у розбудові самосвідомої, незалежної нації були завоювання освітян-патріотів, які ввели до предметів національного циклу уроки народознавства (українознавства). Перший урок відбувся в 1988 р. у Гнідинській восьмирічній школі Бориспільського району на Київщині. Згодом естафету підхопили школи республіки, хоч на місцях партократам була дана вказівка з центру чинити шалений опір цим процесам. З'являється заборона вводити предмет народознавства до навчальних програм [4, с.235], але все ж механізм було запущено. З'являються десятки шкіл при яких були створені Малі академії народних мистецтв, які виховували в учнів потяг до знання історичної пам'яті, до духовних надбань предків. Серед них – Гнідинська і Броварська № 3 і № 7 на Київщині, Стецівська на Звенигородщині, Русівська, Підвисоцька, Зібранівська, Краснолівська на Івано-Франківщині, Крупівська, Старицевичівська на Ровенщині. 1-2 листопада 1989 р. в Києві відбулася Республіканська установча конференція Малих академій, де було продемонстровано всі здобутки юних науковців [6, с.27].

На плечі викладачів, науковців, вчителів-практиків лягла проблема розробки нових навчальних планів, удосконалення методичної бази у зв'язку із нововведеннями в навчальних програмах, доводилося розробляти теоретичні рекомендації і практичні матеріали для забезпечення навчального процесу. У цьому сенсі для вчителів-гуманітаріїв практичним помічником ставали науково-методичні журнали Міністерства освіти УРСР типу «Українська мова і література в школі», постійними авторами яких, крім вчителів і методистів, стала вузівська інтелігенція. На сторінках журналу було започатковано постійні рубрики «Нове у програмі», «Педагогіка перебудови» тощо. Доцент Криворізького педінституту А. Козлов із захопленням констатував, що журнал допомагає вчителям і викладачам «грунтовніше, а головне – переконливіше відповідати на гострі проблемні запитання сьогоднішніх студентів, а завтрішніх учителів». Побажання висловлює філолог тільки в тій частині, що по-перше «матеріали повинні друкуватися систематично і тут має бути чіткий план публікацій». По-друге, «потрібні статті оглядового характеру, в яких компетентні автори представляли б забутих митців і їх творчість і в контексті літературного процесу, і в діалектичній єдності з ним», має бути цілісна картина творчого процесу на території України [9, с.56].

Показовими є дискусії на сторінках цього видання щодо його ролі в освітньому процесі. Дана дискусія, зумовлена критичним листом вчительки Н.О. Гладкової з Одещини, засвідчила полярність оцінок журналу освітянами: 1) журнал віддає перевагу науковцям, теоретичним матеріалам, нехтуючи потребами простого «вчителя-трудяги», який чекає конкретних методичних рекомендацій і розробок. Показово, що критика подібних листів висловлена в досить різкому тоні, часом із посиланням на журнал «Російська мова і література в середніх навчальних закладах» як взірць для роботи вчителя. 2) журнал – «випромінює інтелігентність, професіоналізм», є незамінним помічником для вчителя-практика, дає поживний матеріал, а друкувати готові розробки уроків (які має кожен працюючий вчитель) – це вчорашній день [11; 14; 13]. Дана дискусія охопила викладачів-науковців, методистів, вчителів (і не лише філологів), що загалом свідчить про небайдужість до освітніх проблем та загальну поляризованість суспільства в умовах перебудови. Опоненти Н.О. Гладкової наголошували на двох аспектах піднятої проблеми: 1) безграмотності її листа, як фактору низького професійного рівня і зрусифікованості авторки; 2) звичці значної частини вчителів чекати «готовеньких старих і добрих стереотипних розробок уроків різних типів, схем-конспектів тощо» [14, с.89]. «Дайте учителям списати хоч що-небудь! Вони звикли списувати (у хорошому розумінні цих слів)... Люди люблять готову продукцію...» [13, с.85], – зазначалося у листі вчителя математики з Житомирщини. Загалом дане зауваження відображає психологію радянського мислення і стереотипів професійної діяльності, від яких значній частині освітян було нелегко відмежуватися.

Отже, процес перебудови викликав дискусії в науково-освітній сфері, зумовив пошук нової методології навчання, загострив мовне питання, почалося введення в навчальні програми творів репресованих авторів і «нове» прочитання вже відомих. В усіх цих процесах активно задіяна науково-освітня інтелігенція: від докторів-кандидатів наук (у першу чергу філологічних і педагогічних), викладачів ВНЗ, до рядового вчительства, котре ці розробки мало нести в школу, втілювати в практичну роботу. Пошук, новаторство і переосмислення складають «дух» перебудови, що, очевидно, суттєво нервувало і вибивало із звичного ритму консервативну частину освітян.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська К.І. На спільній ниві / К.І.Барановська // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 1(407). – С. 48-52.
2. Відповіді на анкету // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 1(407). – С. 74-75.
3. Вісті з Товариства української мови імені Тараса Шевченка «Просвіта» // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 1(407). – С. 67-68.
4. Губко Олексій Психологія українського народу: наукове дослідження у 2-х кн. Кн.2: Психологічні особливості наших краян у міжчассі Трипілля – сучасна Україна / Олексій Губко. – ТОВ «Видавництво друкарня Діло». – 2013. – 400 с.
5. Державна програма розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року (Схвалена постановою Ради Міністрів УРСР від 12 лютого 1991 р. № 41) // Українська мова і література в школі. – 1991. – №6 (412). – С.4-17.
6. До животворних джерел // Українська мові і література в школі. – 1990. – №1 (395). – С. 27.
7. Знайомтесь: делегати Всесоюзного з'їзду працівників народної освіти // Українська мова і література в школі. – 1989. – №2(384). – С. 26-27.
8. Ковальчук О.Г. Ранні оповідання Володимира Винниченка / О.Г. Ковальчук // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 1(407). – С. 30-36.
9. Козлов А. В. Має бути чіткий план публікацій / А. В. Козлов // Українська мова і література в школі. – 1989. – №2 (384). – С. 56.
10. Косьмій Б.М. Двоякої правди не буває / Б.М. Косьмій // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 6(412). – С. 40-42.
11. Лист – у номер // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 4(398). – С. 91-92.
12. Пивовар С. Перебудова / Сергій Пивовар // Історія в термінах і поняттях: навч. посіб. / За загал. ред. Орлової Т.В. – Вишгород: ПП Сергійчук М.І., 2014. – С. 478-479.
13. Яким має бути наш журнал (Відгуки на лист Н.О. Гладкової) // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 7(401). – С. 84-89.
14. Яким має бути наш журнал. Рубрика: Лист у номер // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 6(400). – С. 87-89.

REFERENCES

1. Baranovska K.I. Na spilniy nivi / K.I. Baranovska // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – № 1(407). – S. 48-52.
2. Vidpovidy na anketu // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – № 1(407). – S. 74-75.
3. Visti z Tovaristva ukrainskoi movi imeni Tarasa Shevchenka «Prosvita» // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – № 1(407). – S. 67-68.
4. Gubko Oleksiy Psikhologiya ukrainskogo narodu: naukovе doslidzhennya u 2-kh kn. Kn.2: Psikhologichni osoblivosti nashikh krayan u mizhchassi Tripillya – suchasna Ukraina / Oleksiy Gubko. – TOV «Vidavnitstvo drukarnya Dilo». – 2013. – 400 s.
5. Derzhavna programa rozvitku ukrainskoi movi ta inshikh natsionalnikh mov v Ukrainiskiy RSR na period do 2000 roku (Skhvalena postanovoyu Radi Ministriv URSR vid 12 lyutogo 1991 r. № 41) // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – №6 (412). – S. 4-17.
6. Do zhyvotvornikh dzherel // Ukrainska movi i literatura v shkoli. – 1990. – №1 (395). – S. 27.
7. Znayomtes: delegati Vsesoyuznogo z'izdu pratsivnikiv narodnoi osviti // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1989. – №2(384). – S. 26-27.
8. Kovalchuk O.G. Ranni opovidannya Volodimira Vinnichenka / O.G. Kovalchuk // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – № 1(407). – S. 30-36.
9. Kozlov A. V. Maye buti chitkiy plan publikatsiy / A. V. Kozlov // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1989. – №2 (384). – S. 56.
10. Kosmiy B.M. Dvoyakoi pravdi ne buvaye /B.M. Kosmiy // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1991. – № 6(412). – S. 40-42.
11. List – u nomer // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1990. – № 4(398). – S. 91-92.
12. Pivovar S. Perebudova / Sergiy Pivovar // Istoriya v terminakh i ponyattiyakh: navch. posib. / Za zagal. red. Orlovoi T.V. – Vishgorod: PP Sergiychuk M.I., 2014. – S. 478-479.
13. Yakim maye buti nash zhurnal (Vidguki na list N.O. Gladkovoї) // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1990. – № 7(401). – S. 84-89.
14. Yakim maye buti nash zhurnal. Rubrika: List u nomer // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 1990. – № 6(400). – S. 87-89.

Потапенко Руслана

НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕСТРОЙКИ: ПОИСК НАЦИОНАЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЫ

В статье осуществлен научный обзор проблем поиска научно-образовательными деятелями Украины национально-образовательной парадигмы в условиях реализации политики перестройки, определены задачи, стоящие перед интеллигенцией относительно адаптации учебного процесса к требованиям времени. Процесс перестройки вызвал дискуссии в научно-образовательной сфере, обусловил поиск новой методологии обучения, заострил языковой вопрос, началось введение в учебные программы произведений репрессированных авторов и «новое» прочтение уже известных. Автором охарактеризованы основные языковые проблемы, которые актуализировались с принятием «Закона о языках в Украинской ССР» 1989 г. Поиск, новаторство и переосмысление составляют «дух» перестройки, в котором была активно задействована научно-образовательная интеллигенция.

Ключевые слова: научно-образовательная интеллигенция, перестройка, образование, украинский язык.

Potapenko Ruslana

SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL INTELLIGENCE OF UKRAINE IN CONDITIONS OF PERESTROIKA: SEARCH OF NATIONAL EDUCATIONAL PARADIGM

The article provides a scientific review of the problems of the search for the national-educational paradigm by the scientific and educational figures of Ukraine in the context of the implementation of the policy of perestroika, outlining the tasks faced by the intelligentsia in adapting the educational process to the requirements of the time. The process of restructuring caused debate in the scientific and educational sphere, led to the search for a new teaching methodology, exacerbated the linguistic question, the introduction of repressed authors' works into the curriculum and the «new» reading of already well-known ones began. The author describes the main language problems that were actualized with the adoption of the «Law on Languages in the USSR» in 1989. Search, innovation and rethinking constitute the «spirit» of perestroika, which actively involved the scientific and educational intelligentsia.

Keywords: scientific and educational intelligentsia, reorganization, education, Ukrainian language.

Одержано 22.05.2017